

GYŰJTŐ: FELSŐNYCSOLÁKI HOMISH. SZAKKÖZ

GYŰJTÉS IDEJE: 1978.

TART: GYERMEKJÁTÉKOK

---

14 lap

FÖLDRAJZI MUTATÓ: FELSŐNYCSOLÁD

SAKKMUTATÓ: XXV₁

PAPÍRIPARI VÁLLALAT

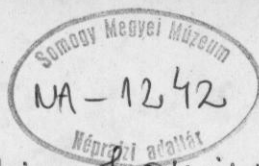

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁRKÖNYV

ÁTVEZETVE AZ EGYSEBES LTK. 3797-es TÉTELE ALÓL

3797

4.

A felsőmocsoládi honismereti szakkör pályázata a múzeum által kiírt gyermekjátékok pályázatra

A szakkör létszáma 21.

1960 óta működik iskolánkban. Szép munkát végeztek elődeink. Legutóbb a szakkör célja a szellemi néprajzra vonatkozott.

Sok szép szokást, népdalokat, balladákat gyűjtöttek. Nyertek magyort, népművészeti tárgyat. Szerepltünk kulturális szemléken és honismereti vetélkedőkön. 1976-ban Csillebér-cen a népművész táborban vettünk részt. Ottani szereplésünkért nagytábori dicséretbe részesült a csapat minden tagja.

Ennél a dicséretnél többet jelentett az a sokoldali gyakorlati tapasztalat amit a fiatal népművészekől tanultunk és itt-hon gazdagítottuk vele a szakkör munkáját.

Ízóta a szakkör munkája teljesen megváltozott. Előtérbe került a népművészeti játékok és tárgyak dissztése készítése.

Mellette a szellemi gyűjtést is folytatjuk és ahol lehet párhuzamot a tárgy és a hozzá kapcsolódó hagyomány felgyűjtésével és lejegyzésével. Ezeket a tárgyakat alkotásokat felhasználjuk a gyakorlati életben.

A tárgyak között van olyan ami már a régi népi jellegűt a modern alkotáson alkalmaztuk.

A fiatal népművész studio tagjainak az a célja, hogy olyan tárgyak játékok készítésének elsajátítása ami közel áll a népművészethez.

Majdnem minden foglalkozáson készítettünk valami tárgyat. A beküldött tárgyakat az év folyamán készítettük folyamatosan.

A beküldött tárgyak a következők:

Füzvesszőből font véka

Készítette Szabó Judit 7. o. pajtás. A véka kötésére nagybátyja Szabó Madár tanította. A szakkör tagjai felkutat-
ták mi minden készült még füz-
vesszőből: A beküldött kosarat nálunk
vékának nevezik. A véka készült egész
kicsitől hatalmas nagy ugynevezett
mérős vékaig. A kicsit használták var-
ró kosárnak, hagymás vékának /krup-/
krumplisnak, a /nagyobbakat/ nagyobb-
bak a termény betakarításánál tet-
tek nagy szolgálatot. Használják ap-
rófa behordásánál, gyümölcs szürete-
léskor. A falusi ember nélkülözhetet-
len szállító eszköze a véka. Az egész-
mely vékát polyvás vagy törekes vé-
kának neveztek
Az egészen
lapos változatát, amit hán-
tolt vesszőből készítettek ebédcs véká-
nak, vagy paszitos vékának neveztek
Ebben vitték a komák a
kismamáknak a paszitott
1 hétig. Céz a paszit mindenféle

finomságot tartalmazott: húsleves, piritott tyúk, kalács, tejfőlés csirke, sütemény) Közösségünkben többen foglalkoznak még ugynevezett házi használatra készített véka kötésével. A vesszőt nem hántolják, hanem fejastól kötik meg.

Fűzesszöböl készült még a korbács is amivel december 28. án Aprósszentek napján a fiúk korbácsolni jártak a lányos házakhoz.

Fa és fonal munka kombinálásával készült a fűzős játék. Az ötletet a „Népművészet” c. folyóirat 1976/6. számából Csete Ildikó munkája nyomán készítettük. A rétegelt lemezt a fiúk a gyakorlati teremben kifűrészték és kifűrták. A kisebb lányok a tervezett mintát befűzték. A férfi és nő alakhoz egy pólyás babát is terveztünk. Azért készítettük ezt, hogy a kicsik is tudjanak /dolgoz/ dolgozni.

Névtelen készült a szőrött mintadarab. Ezt a lányok készítették.

Fa és kukonca csumából készül a kis ringó, vagy hinta kosár. Ennek az ötletét a Tokaj 76 c. kiadványból vettük. A fát a fiúk fűrészelték ki és csapolták. A kukonca csumából a beszövést Péter Klári készítette. A sodrát a nagymamája mutatta meg neki. Ilyen csumából szoktak még készíteni karkosarat (nálunk cekkernek nevezik) és bábilábtörtöt. Ezekhez fából rámadt kell készíteni, szöggel kiverni és ezen a formán kell megkötni.

Fa és fűz vesszőből készült a lovaspogót.
 A lovakat rétegelt lemezről készítették és csapolták össze a fiúk. Az üléskosarat Csernyák Győza pajtás készítette, ő fűzte be fűz vesszővel. Szakörünk a gyűlés során tapasztalta a következőt: A lovaskocsinál két-két nap deszkát használtak a-mire a kocsis ült. Ezt pakróccal takarták le. Amikor valahova ünnepléses helyre mentek: vendégségbe, lakodalmi "nászba" (ez a szomszéd községbe lakó menyasszony áthozása volt feldíszített kocsival) esetleges neves személy szállításakor (ovos, állatorvos, pap kántort stb) díszesebb üléskosarat használtak ezt fűz vesszőből készítették és díszesebb pakróccal szótlessel vászon lepedővel takarták le. Ez adta az ötletet az üléskosart elkészítéséhez.

Gyapjú öv: ami madzagszövön készült csillebécen a népművész táborban dolgoztunk először rajta. Ott rajfiából készítettünk övet. Szue/Szőcsénybe készítették fából. Év elején mi műanyag füzet alátétből készítettünk. Ezen készítettük a beküldött övet. Néprajzi lexikonban és más könyvekben utána néztünk, hogy milyen célra használták ezt a madzagszövön szövött övet. Legtöbbet Dr. Kós Károly: Tájak, falvak, hagyományok c. könyvéből tudtuk meg. Moldvában a moldvai csángó népviselet egy darabja. Ott ezt a keskeny övet besnyónek nevezték. A katrincát kötötték fel vele. A fent nevezett könyv 200 és 201. oldalán van róla szó. A lányal adott gunyónak (hozományak) leltárában szerepel 6 bennye. Érdekes, hogy a módosabb gazdagabb lánydal is csak 6-7 bennye szerepel.

7.

Egy dologra sajnos nem kaptunk feleletet, hogy ezeknek az öveknek milyen az eredeti színezése. Az öv készítésénél mindenki közreműködött. A szakkör minden tagja szereti készíteni. A fiúk a váltásnál segítenek.

8.

A rapidból készült tárgyak a csille-
bértei és szöcsényi tábor tapasztalatai
alapján készültek. Fényi Tibor és Ber-
kvidai Magdolna főiskolások tanítot-
ták/tak meg bennünket ezeknek
a tárgyaknak a készítésére.

Gyékényből készült tárgyak:

Őz, szarvas, vaddisznó és lábas alátét.

Ezeknek a tárgyaknak a készítését Csillebencen és Szöcsénypusztán tanultuk a népművészeknél. Itthon megtanítottuk a szakkör többi tagját a készítésére.

Fababa és csutka baba:

Szüleink, de főleg nagyszüleink kedves játékaik közé tartoztak. Nagyanánk szerint sokkal többre becsülték régen ezeket mint most a hajás alvós babákat.

Karika hajtóval:

Ez fiúk kedves játéka volt, de lányok is játszottak vele. Még versenyt is rendeztek egymás között. Aki tovább elhajtotta és nem borult el az lett a győztes. Még a gyorsaságot is figyelembe vették.

Hangszerek:

Sopótök kiszáritott héjából készült a tülök, vagy trombita.

Lukorica szárából a csuta hegedű.

Fűzfából készültek a szrok.

Készítettek még szípot tőkészárból hagymabikából, (felmagzott hagyma szárból) orgona leveleiből, gyenge gabona szárából.

Fakard, vizipuska, bűgató.

A fiúk a katonásdi játékhöz fakardot készítettek.

A vizipuskát lágyszárú belül üreges fából készítették. Nyáron nagy melegben egymás "prickették" le a fiúk, de megtörtént, hogy a gyanútlanul játszókat is megöngözték.

A bűgató fából és erősebb spargából készült. Fiúk játszottak vele. jól megpörgették és érdekes bűgő hangot adott.

Szakkörünk néhány tagja, különösen a fiúk a csillebirci táborban Szekeres István dombóvári faragó népművésztől, a szobcsényi táborban pedig Császár János somogysszentpáli faragótól kedvet kaptak a faragáshoz is, a beküldött faragást Bakasai János pajtásunk faragta.

A pergő is egy népi játék volt. Tenyerünk közt egy gyors mozdulattal megsodorjuk és kirepül a tenyerünk közül. A levegőben még tovább pörög propeller formán.

6 darabból készült a csoda csillag. A fiúk készítették. A kifaragás után össze kell állítani, ebben van a varázság, mert csillag alakban nehéz a darabokat úgy összerakni, hogy kijöjjön a csillag.

A felsőmocsoládi honismereti
szakkör tagjai.

Felsőmocsolád, 1978. márc. 26.

